

**4-SINF O'QISH KITABI ADABIY PARCHALARI
VOSITASIDA KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI
O'QUVCHILARNI ESTETIK TARBIYALASH**

Holiqova Madina Komiljonovna

*Turon Zarmed Universitetining boshlang'ich ta'lim, pedagogika va
psixologiya kafedrası o'qituvchisi*

**AESTHETIC EDUCATION OF STUDENTS OF JUNIOR
SCHOOL AGE BY MEANS OF LITERARY FRAGMENTS
OF THE 4TH GRADE READING BOOK**

Kholikova Madina Komiljonovna

*Teacher of Turon Zarmed University in primary education,
pedagogy and psychology department*

**ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ
МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА СРЕДСТВАМИ
ЛИТЕРАТУРНЫХ ФРАГМЕНТОВ ХРЕСТОМАТИИ 4
КЛАССА**

Холикова Мадина Комилжоновна

*Преподаватель кафедры начального образования, педагогики
и психологии Университета Турон Зармед*

Annotatsiya. Maqolada kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni estetik tarbiyalash jarayonida badiiy adabiyotdan foydalanish tajribasi keltirilgan. Kichik maktab yoshdagi estetik tarbiya va uning xususiyatlari haqidagi zamonaviy g'oyalar tahlil qilinadi. Maqolada 4-sinf o'qish kitobi adabiy parchalaridan namunalar va ularning tahlili batafsil yoritilgan. Maqolada quyidagi savollarga javob ilgari suriladi: kichik maktab yosh davrining o'ziga xos xususiyatlari nimada, estetik tarbiyani shakllantirishga nimalar ta'sir ko'rsatadi, estetik tarbiyaning o'ziga xos jihatlari nimalardan iborat.

Tayanch so'zlar: estetik rivojlanish, estetik tarbiya, estetik element, estetik munosabat, go'zallik tuyg'usi, ehtiyoj, adabiy parcha, mehr-muhabbat, tasviriy faoliyat, badiiy adabiyot.

Annotation. The article presents the experience of using fiction in the process of aesthetic education of students of junior school age. Modern ideas about aesthetic education and its features are analyzed. In the article, examples of literary fragments of the 4th grade reading book and their analysis are covered in detail. The article offers answers to the following questions: what are the characteristics of the youth

period of junior high school, what influences the formation of aesthetic education, what are the specific aspects of aesthetic education.

Key words: aesthetic development, aesthetic education, aesthetic element, aesthetic attitude, sense of beauty, need, literary piece, love, pictorial activity, fiction.

Аннотация. В статье представлен опыт использования художественной литературы в процессе эстетического воспитания учащихся младшего школьного возраста. Анализируются современные представления об эстетическом воспитании и его особенностях. В статье подробно освещены примеры литературных фрагментов книги для чтения 4-го класса и их анализ. В статье предлагаются ответы на следующие вопросы: каковы особенности младшего школьного возраста, что влияет на формирование эстетического воспитания, каковы особенности эстетического воспитания.

Ключевые слова: эстетическое развитие, эстетическое воспитание, эстетическое начало, эстетическое отношение, чувство прекрасного, потребность, литературное произведение, любовь, изобразительная деятельность, художественная литература.

Kichik maktab yoshi bolalikning cho'qqisi deb ataladi. Aqliy rivojlanishning zamonaviy davriylashuvida u 6-7 yoshdan 9-11 yoshgacha bo'lgan davrni qamrab oladi. Kichik maktab yoshidagi yetakchi faoliyat o'quv faoliyatidir. Uning xususiyatlari: samaradorlik, majburiyat, o'zboshimchalik.

O'quv faoliyatining asoslari o'qishning birinchi yillarida qo'yiladi. Ta'lim faoliyati, bir tomondan, bolalarning yosh imkoniyatlarini hisobga olgan holda qurilishi kerak, ikkinchi tomondan, ularni keyingi rivojlanish uchun zarur bo'lgan bilimlar miqdori bilan ta'minlashi kerak.

O'quv faoliyatining tarkibiy qismlari (D.B. Elkonin bo'yicha):

Motivatsiya.

O'rganish vazifasi.

Trening operatsiyalari.

Nazorat va baholash.

Ta'lim motivlari:

kognitiv (bilimni, bilim olish usullarini, mustaqil ishlash usullarini, qo'shimcha bilimlarni o'zlashtirishga, o'z-o'zini takomillashtirish dasturlarini o'zlashtirishga qaratilgan);

ijtimoiy (mas'uliyat, ta'limotning ijtimoiy ahamiyatini tushunish, boshqalar bilan munosabatlarda muayyan pozitsiyani egallashga intilish, ularning roziligini olish);

Maktab ta'limi nafaqat bola faoliyatining alohida ijtimoiy ahamiyati, balki kattalar modellari va baholashlari bilan munosabatlarning vositachiligi, hamma uchun umumiy qoidalarga rioya qilish va ilmiy tushunchalarni o'zlashtirish bilan ham ajralib turadi.

Ta'lim faoliyati natijasida aqliy neoplazmalar paydo bo'ladi: aqliy jarayonlarning o'zboshimchaliklari, aks ettirish (shaxsiy, intellektual), ichki harakatlar rejasi (ongda rejalashtirish, tahlil qilish qobiliyati).

Bolalarning estetik tasavvurlari tug'ma emas, balki bola ijtimoiy muhitga kirgan paytdan boshlab rivojlanadi. Bolalarning maktab ta'lim muassasasiga kelishi bilan bola aniq pedagogik rahbarlik ostida ta'lim va tarbiya uyg'unligida rivojlanishni boshdan kechiradi. Bolalarning estetik rivojlanishi ularning estetik madaniyati, idroki, tushunchalari, qiziqishlari, mulohazalari, his-tuyg'ulari, didi shakllanishini o'z ichiga oladi.

“Estetika” inson hayotining ko'p jabhalari va jabhalarini qamrab oluvchi ancha keng kategoriyadir. Estetik tarbiya usullari juda xilma-xildir. Muvaffaqiyatli badiiy-estetik ta'lim bolaning muvaffaqiyatli va uyg'unrivojlanishiga, adabiyot, musiqa, rasm va boshqa san'at turlarining badiiy didini yaxshilashga imkon beradi; xulq-atvor madaniyati, tashqi ko'rinish va boshqalar. Estetika go'zallik tushunchasiga shakl va mazmun jihatdan birdek ta'sir ko'rsatganligi sababli, insonning ichki dunyosiga, uning ijtimoiy hayotiga estetik tarbiyaning vazifalari keng ko'lamli va serqirradir. Bola go'zallikni idrok etish, baholash (dastlabki bosqichlarda) ko'nikmalarini egallaydi va keyinchalik u yoki bu estetik qiymatga ega bo'lgan mahsulotlarni yaratishni o'rganadi. Estetik tarbiyaning asosiy tushunchalaridan biri go'zallik kategoriyasidir. Uning ma'nosini talaba-yoshlarga tushuntirish ham mazkur tarbiyaning hayotiylikini ta'minlashga katta yordam beradi. Shu sababli go'zallik tushunchasining mazmunmohiyatini ochib berishga quyidagicha yondashuvlar qilishni maqsadga muvofiq deb topdik: • go'zallik - bu kishining qalbi go'zalligi; • go'zallik - bu kishining istarasi issiqligi; • go'zallik - bu kishining go'zal xulq egasi bo'lishi; • go'zallik - bu bamisoli daraxt, yaprog'i - axloq, ildizi - ichki dunyo, mevasi-yaxshi fazilat. Xullas, odam bolasidagi go'zallik - tabiat ato qilgan husn-jamolidan tashqari, yana eng yaxshi xulq-atvorni, insondagi eng yaxshi fazilatlarini o'z ichiga olgan odamiylikdan iborat (Mirzakalon Ismoiliy).

Boshlang'ich maktab yoshida estetik xususiyatlarni

shakllantirishning yaqinlashib kelayotgan individualligi talabaning bilish jarayonlari sohasida sodir bo'layotgan o'zgarishlar bilan bog'liq – kompilyatsiya estetik standartlar ularning dunyoqarashining bir qismi sifatida. Boshlang'ich maktab yoshi uchun asosiy shakl estetik me'yor bilan tanishish bolalarcha fantastika, animatsion filmlar deb hisoblanadi.

Kitoblar, multfilmlar yoki kino qahramonlari, ular odamlar, hayvonlar yoki insoniy xususiyatga ega bo'lgan xayoliy mavjudotlar yaxshilik va yomonlik tashuvchisi hisoblanadi; rahm-shafqat va shafqatsizlik, vafo va yolg'on. O'zining eng yaxshi xabardorligi uchun, yosh talaba yaxshilik tarafdoriga aylanadi, qahramonlarga hamdard bo'ladi, yovuzlikka qarshi sadoqat uchun kurashadi.

Tabiatning go'zalligini his qilish, odamlar atrofida bo'lish, kichik o'smirda narsalarni qilish alohida emotsional va ruhiy holatlar, hayotga aniq e'tiborni uyg'otadi, qiziqish, fikrlash, xotirani keskinlashtiradi. Kuchli hissiy buzilishlar uzoq vaqt davomida saqlanadi.

xotiralar ko'pincha xatti-harakatlarning motivlari va rag'batlariga aylanadi, e'tiqodni rivojlantirish jarayonini soddalashtiradi;

N.I. Kiyashchenko tajribalari shu jihati bilan ahamiyatli, kichik maktab o'quvchisining hissiy olamini dunyoga tanitish - bu dunyoga kirishning eng muhim yo'llaridan biri bolalarning tushunchasi, uni kengaytirish, chuqurlashtirish, mustahkamlash, qurish, hissiy reaksiyalar va kichik o'quvchining holati estetik tarbiya samaradorligining aspekti hisoblanadi, insonning hissiy munosabatlari u yoki bu ko'rinish darajasi bilan ifodalanadi va his-tuyg'ular, didlar, qarashlar, e'tiqodlar va irodasini axloqiy jihatdan rivojlantiradi.

Estetik tarbiya kichik maktab yoshi shaxsining keyingi to'laqonli shakllanishi uchun asosdir. U badiiy didni rivojlantirish uchun mo'ljallangan, insonni bezaydi, insonni har tomonlama rivojlantiradi, uyg'unlashtiradi, tushunish qobiliyatini, to'g'ri baholash va hayotda va san'atda ajoyib narsalarni yaratish qobiliyatini shakllantiradi.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari musiqa, tasviriy san'at, tarbiya darslari jarayonida o'quvchilar estetik rivojlanishining barcha vositalari va usullaridan foydalanishadi. Biroq, bolalarning estetik rivojlanishida ta'lim imkoniyatlari cheksiz bo'lgan o'qish darslarini ajratib ko'rsatish kerak. Bolaning ichki dunyosi boy bo'lishi, tevarak-atrofdagi go'zallikni sezishi uchun uni badiiy adabiyot, kitobxonlik san'ati bilan tanishtirish zarur. Kitob ko'p asrlar davomida ma'naviy boyitish, hissiy va aqliy rivojlanishning birinchi manbai bo'lgan. Qolaversa, kitob yosh kitobxoniga ta'sir etuvchi estetik boyliklarga boy.

Badiiy adabiyot vositasida estetik tarbiyani rivojlantirish vazifalari quyidagilardan iborat:

1. badiiy-estetik idrok, ong, did, ehtiyojlarni shakllantirish;
2. hissiy badiiy va estetik tajribalarni, his-tuyg'ularni rivojlantirish; o'z kayfiyatingizni rangli tasvirlar bilan bog'lash qobiliyatini shakllantirish;
3. tasviriy faoliyatda namoyon bo'ladigan badiiy va estetik faollikni, mustaqillik, tashabbuskorlikni rivojlantirish; bolalarni rasmdagi tasvirga o'z munosabatini bildirishga undash;
4. tabiat haqida asarlar yaratgan rus shoirlari ijodi bilan tanishtirish;
5. bolalarni ko'rgan va eshitgan narsalar haqida shaxsiy fikrini bildirishga undash;
6. badiiy-estetik tarbiya doirasida predmetni rivojlantiruvchi muhitni boyitish.

Estetik tarbiya insoniyat ijodi orqali yaratilgan san'at va go'zallikka moyillikni shakllantirishni o'z ichiga oladi. K. D. Ushinskiy yozishicha, ta'lim siklining har bir fanida estetik element bo'lib, ustozning vazifasi - buni bolaga yetkazib berishdan iborat. Maktabning vazifasi hayotga nisbatan estetik munosabatni, go'zallik qonuniyatlari asosida faoliyatga ehtiyojni shakllantirishdan iborat.

Badiiy adabiyot kichik maktab yoshdagi bolaning nutqni rivojlantirish va boyitishga ulkan ta'sir ko'rsatadigan bolalarning aqliy, axloqiy va estetik tarbiyasining kuchli ta'sirchan vositasidir. U his-tuyg'ularni boyitadi, tasavvurni kuchaytiradi, bolaga o'zbek adabiy tilining ajoyib namunalarini beradi. Badiiy adabiyot bolaga jamiyat va tabiat hayotini, odamlarning hissiyotlari va munosabatlar dunyosini ochadi va tushuntiradi. Bu bolaning tafakkuri va tasavvurini rivojlantiradi, his-tuyg'ularini boyitadi va o'zbek adabiy tilining ajoyib namunalarini beradi. Uning tarbiyaviy, kognitiv va estetik ahamiyati beqiyosdir, chunki bolaning atrofdagi dunyo haqidagi bilimlarini kengaytirish, ona tilining shakli va ritmini nozik his qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Badiiy adabiyot insonga hayotining birinchi yillaridanoq hamroh bo'ladi. Bolaning ongida adabiy asar mazmun va badiiy shakl birligida paydo bo'ladi. Bola bunga tayyorlangandagina adabiy asarni idrok etish to'liq bo'ladi. Va buning uchun bolalarning e'tiborini nafaqat mazmuniga, balki ertak, hikoya, she'r va boshqa badiiy asarlar tilining ifodali vositalariga ham jalb qilish kerak. Hikoyalarda bolalar so'zning ixchamligi va aniqligini o'rganadilar; xalq ertaklarida, tilning yengilligi va ta'sirchanligini, hazil bilan nutq boyligini, jonli va obrazli iboralar, taqqoslashlar bolalar oldida ochib beradilar. Badiiy adabiyot qahramonning shaxsiyati va ichki dunyosiga qiziqish uyg'otadi. Bolalarda insonparvarlik tuyg'ulari uyg'onadi - ishtirok etish, xushmuomalalik, adolatsizlikka qarshi norozilik qobiliyati. Asta-

sekin bolalar adabiy asarlarga ixtirochilik munosabatini rivojlantiradi va badiiy did shakllanadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan turli janrdagi adabiy asarlarni qabul qilish muammosi murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, bola tasvirlangan voqealarda sodda ishtirok etishdan estetik idrokning ancha murakkab shakllariga qadar uzoq yo'lni bosib o'tadi. Yosh guruhlarda badiiy adabiyot bilan tanishish turli janrdagi adabiy asarlar yordamida amalga oshiriladi. Ushbu yoshda bolalarni ertaklar, hikoyalar, she'rlar tinglashni, shuningdek, ertakdagi harakatlarning rivojlanishini kuzatishni, ijobiy qahramonlarga hamdard bo'lishni o'rgatish kerak. Ularning adabiy asarlarning mazmuni va badiiy shaklini anglashning o'ziga xos xususiyatlariga e'tibor qaratdilar. Bu birinchi navbatda fikrlashning aniqligi, kichik hayotiy tajriba, haqiqat bilan bevosita bog'liqlikdir. Shu sababli, faqat rivojlanishning ma'lum bir bosqichida va faqat maqsadga muvofiq idrok etish natijasida estetik in'ikosni shakllantirish va shu asosda - bolalarning badiiy ijodini rivojlantirish mumkinligi ta'kidlanadi. Kichik maktab yoshdagi bolalar tilning g'oyasi, mazmuni va ifodali vositalarini tushunishga, so'zlar va iboralarning ajoyib ma'nosini anglashga qodir. Katta adabiy meros bilan keyingi barcha tanishishlar biz maktabgacha yoshdagi poydevorimizga asoslanadi. Katta guruhda bolalar adabiy asarlarning mazmunini idrok etishda ekspresiv vositalarni sezishga o'rgatishadi. Kattaroq bolalar adabiy asar mazmunini chuqurroq anglay oladilar va badiiy shaklning tarkibini ifoda etadigan ba'zi xususiyatlaridan xabardor bo'lishadi. Ular adabiy asarlarning janrlari va har bir janrning ba'zi o'ziga xos xususiyatlarini ajrata oladilar. Majoziy nutqni rivojlantirishni bir necha yo'nalishda ko'rib chiqish kerak: nutqning barcha jihatlari (fonetik, leksik, grammatik) bilan bolalarni o'zlashtirish, adabiy va folklor asarlarining turli janrlarini idrok etish va lingvistik dizaynni shakllantirish bo'yicha ish sifatida. mustaqil izchil bayonot. Badiiy va og'zaki folklor san'ati asarlari, shu jumladan kichik adabiy shakllar bolalar nutqining ekspresivligini rivojlantirish uchun eng muhim manbalardir. Bolalar nutqining ekspresivligini rivojlantirish uchun eng muhim manbalar badiiy asarlar va og'zaki folklor san'ati asarlari, shu jumladan kichik folklor shakllari (maqollar, matallar, topishmoqlar, bolalar bog'chalari, qofiyalar, frazeologik birliklar). Kichik maktabgacha yoshdagi bolalarni, ayniqsa, aniq qofiya, ritm va musiqiylik bilan ajralib turadigan she'riy asarlar o'ziga jalb qiladi. Qayta o'qish bilan bolalar matnni yodlashni boshlaydilar, she'ning ma'nosini o'zlashtiradilar va qofiya va ritm ma'nosida tasdiqlaydilar. Bolaning nutqi u eslagan so'zlar va iboralar bilan boyitiladi. Dastlabki ish bolalarni tayyorlashni o'z ichiga oladi. Avvalo, badiiy matnni idrok

etishga, uning mazmuni va shaklini tushunishga tayyorgarlik. Shu maqsadda kuzatuvlar, ekskursiyalar, rasmlar, rasmlarni tomosha qilish orqali bolalarning shaxsiy tajribasini faollashtirish, ularning g'oyalari boyitish mumkin.

Badiiy tarbiyada o'qish ham muhim o'rin tutadi. Siz eng oddiy bolalar she'rlaridan, ertaklardan boshlashingiz mumkin. Muntazam ravishda ovoz chiqarib o'qish va shunga o'xshash boshqa usullar bolaning so'z boyligini boyitibgina qolmay, nutq madaniyatini yangi bosqichga olib chiqadi. Lekin uni axloqiy jihatdan ham rivojlantiradi: qahramonlar harakatiga odob-axloq nuqtai nazaridan baho berishga, ijobiy qahramonlarni salbiydan farqlashga, u yoki bu qaror foydasiga tanlov qilishga o'rgatadi. Kitob o'qish bolani o'z his-tuyg'ulari va ehtiyojlarini ifodalash uchun nutqdan samarali foydalanishga o'rgatadi.

Quyida 4-sinf o'qish kitobidagi estetik elementlarga boy bo'lgan adabiy parchalar va ularning estetik tahliliga to'xtalib o'tadigan bo'lsak:

“...Tabiat oltinday tovlanadi; Katta bayramga yasanayotgandek, yelkasiga guldor libos tashlagan kelinchakdek ko'zga yaqin bo'lib qoladi; Qizaloqlar ham olis o'lkalarga yo'l olgan turnalarni xomush kuzatadilar; Qo'llarini duoga ochib, yurtga tinchlik-totuvlik, elga hurlik, to'kinlik, yoshlarimizga bekam baxt-u saodat, ilm-u ma'rifat so'raydi”. (4-sinf “O'qish kitobi” darsligi “Kuz hayajonlari” 19-20-betlar)

Adabiy parchadagi keltirilgan jumlar orqali 4-sinf o'quvchilarda tabiatning go'zalligini anglash, ular tabiatdagi eng mayda zarradan boshlab, quyoshdek buyuk tabiat ne'matining yer yuzini oltinrangga burkashini ko'rsatib berish orqali tabiat go'zalligini tarannum etmoqda. O'quvchilarda go'zallik tuyg'usini shakllantirish eng avval o'zida va atrofidagi go'zallikni ang'ay olish va uni o'zida shakllantirishga qaratilgan turli savol-javoblar va o'zlarining tasavvurlaridagi g'oyalarni eshitish va umulashtirish orqali shakllantiriladi. Oltinning inson hayotidagi qimmatini yuqoriligi va tabiatni oltinga burkovchi vositani o'quvchilarga tushunarli tilda yetkazib berish uchun ham tabiat go'zalligining sababchisini ko'rsatib berish maqsadida adabiy parchadagi jumla diqqatni qaratilishi kerak bo'lgan muhim qismidir.

Aynan shu parchada keltirilgan keyingi jumladagi so'zlar orqali go'zallik ramzi bo'lgan kelinchakning guldor libosi-yu, bayramga yasangandek ko'rinuvchi tashqi ko'rinishi orqali tabiatning bejirim qirralari tasvirlanib, o'quvchining qalbiga zavq va tabiatdagi shunday go'zallikni o'zi ham yaratishga harakat qilish ruhida estetik tarbiyani rivojlantirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Tabiatning go'zal ne'mati bo'lmish turnalarning mamlakatni

tark etish jarayonida qizaloqlarning xomush holatda kuzatishlari o'quvchilar tasavvurida gavdalanishi orqali qanotli do'stlarga nisbatan zavq va ularning ko'rinishining mukammal ne'mat ekanligi va bular bilan bir o'rinda kelgan qizchalar ulkan mehr va muhabbat tuyg'usini shakllantirishga qaratilgan.

Har bir adabiy parcha oldiga qo'yilgan tarbiyaviy maqsad faqatgina bir yo'nalishga qaratilib qolmasdan balki bir nechta tarbiyaviy maqsadlarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lganligini yorqin namunasi bu – “Qo'llarini duoga ochib, yurtga tinchlik-totuvlik, elga hurlik, to'kinlik, yoshlarimizga bekam baxt-u saodat, ilm-u ma'rifat so'raylik jumlasida ham vatanparvarlikka, ham mustaqilligimizga, ma'rifatparvarlikka intilish va o'quvchilarni shu ruhda tarbiyalashga qaratilgan.

“...Ayoz esa deraza oynalariga rangin naqshlar chizarkan; Bu ertakda bir necha ming yilda bir marta bo'ladigan bo'yoq bozori to'g'risida so'z boradi; U juda chiroyli qiz ekan: sochlarida kurtakva g'unchalar bo'rtib turganmish; ko'ylagining etaklariga binafshalar qadalgan; moychechaklar chambari kiydirilgan boshi uzra qaldirg'ochlar charx urib, yelkasiga qo'ngan sa'vayu qumrilar chah-chahlab kelayotir; Ayni o'riklar gullab turgan paytda, paxta chaman-chaman ochilib, bog'larda tilladay uzumlar ayni yetilgan kuz kunlarida Qish qahrini sochib qolarkan”. (4-sinf “O'qish kitobi” darsligi “Rangin qorlar” 57-59-betlar)

Navbatdagi adabiy parchada qish faslining tarovati va go'zal ko'rinishlarini tarannum etish orqali sovuq havoning qudrati, sovuq bo'lishi bilan bir qatorda derazalarda yaratadigan rangin naqshlar yarata olishni ko'rsatib, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ruhiyatini jilvador tushunchalar bilan boyitishga yordam beradi.

Keyingi o'rinda uchraydigan fasllarning ranglar bilan mutanosibligini so'z bilan ifodalab berish orqali o'quvchilardagi estetik tarbiyaning yuqori ko'rinishlari tarannum etiladi. Oddiygina bo'yoq bozori har bir rangning o'z ramzi va insonning kayfiyatiga ta'sir doirasi tahlil qilinib, bu hol fasllarning ko'rinishi va xususiyatlari mos ravishda o'quvchilarga zavqli holat shakllantiradi.

Bu tushunchalar o'quvchilar hayoti, ularning yashash muhitidan zavq tuyishi va shu zavqli yashash muhitini o'z harakatlari bilan yaratishiga turtki bo'ladi.

Oddiygina bahor faslining ta'rifida foydalaniladigan so'zlar, etaklariga binafshalar qadalgan, moychechaklar chambari kiydirilgan boshi uzra qaldirg'ochlar charx urib degan jummalari mukammal go'zallik ramzidir. Bularni o'quvchilarga mukammal tahlil qilish orqaligina to'g'ri yo'naltirilgan hisoblanadi.

Badiiy-estetik idrok fasllar tarovatini to'g'ri tarannum etishga o'rgatibgina qolmay, bahor faslini o'rik gullashi, kuz faslini esa chaman-chaman ochilgan paxta, yoz faslini esa tilladay jilvalanuvchi uzumlar, qish faslini qahrli sovuqni tasavvur qilishlariga imkon yaratadi.

“...Sharqdan bahor nasimi esib keldi, olamni bezamoq uchun firdavs yo'lini ochdi; Uyquga kirgan daraxtlar yana yashil to'n kiydi, oq, sariq, ko'k, qizil rangli harir yopinchiqlar bilan bezandi; Kaklik xushovoz bilan sayrab, qah-qah urib kulmoqda, uning tumshug'i qon kabi qizil, qoshi esa qop-qora; Gulzorda bulbul ming ohangda navo qilmoqda, tun-kun tinmasdan yoqimli sayramoqda; Osmonni bulut qoplagan, yomg'ir yog'moqda, gular yuz ochib qah-qah urib kulmoqda”.

(4-sinf “O'qish kitobi” darsligi “Bahor ta'rifida”106-bet)

Quyidagi adabiy parchada bahor tasviri orqali, tabiat kayfiyati inson kayfiyati bilan o'xshatilgan bo'lib, rang-barang go'zallikdan qushlar ham, osmon ham, daraxtlar ham shod-hurram ekanligi go'zal tasvirlar orqali keltirilgan. Bahorning vazifasi tabiatni go'zallikka burkash ekanligini ta'kidlab, olamni bezamoq uchun firdavs yo'lini ochdi jumlasini esa, tabiatdagi bog'-rog'lar, yasangan daraxtlar, xushovoz qushlar firdavs-jannat bog'iga qiyoslangan. Ushbu ta'riflardan, o'quvchilarda barcha go'zal narsalar ezgulikka xizmat qilishni, go'zal narsalar ezgulikka xizmat qilishni, go'zallikni ko'z bilan idrok qilishdan tashqari, uni eshitib, his qilib ham idrok qilish mumkin ekanligini o'quvchilar ongiga singdiradi.

Xulosa qilib aytganda, sinf xonalarini predmetli-rivojlantiruvchi estetik atmosferani kitob burchagi, san'at asarlari namunalari, ertak qahramonlarining haykalchalari, rasmlari bilan boyitish; badiiy adabiyotlarni o'qishdan foydalangan holda mashg'ulotlar to'plamini ishlab chiqish va o'tkazish orqali kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda estetik tasavvur, estetik ideal, estetik didga bo'lgan munosabatni shakllantirish va ijobiy tomonga o'tkazish mumkin. Quyida biz adabiy parchalarni estetik jihatini qisqaroq tarzda tahlil qildik, ammo, badiiy adabiyotlar mazmuni shunday yaratilganki, unda yozuvchining o'z qarashlari, nuqtai nazari, motivlari, tafakkur mahsuli yashiringan bo'ladi. Kitobxon bir marotaba mutolaa qilib, muallif nazarda tutgan mazmun-mohiyatni, estetik zavqni his qila olmaydi va bundan tashqari insonning tafakkuri, qarashlari vaqt o'tgan sari o'zgarib boradi, shuning uchun biz badiiy adabiyot namunalari bir necha bor o'qishimiz lozim va har mutolaa jarayonida ilgari his qila olmagan estetik zavqni his qilishimiz va ma'naviy ozuqa olishimiz mumkin, chunki Vigotskiy (1999) ta'kidlaganidek, tushunchalar noyob va o'zgarmas bo'lmasligi kerak, lekin ular doimiy ravishda qayta ko'rib chiqilishi kerak, chunki

ular eskirgan ishchi vositalardir. Atrofdagi go'zallikni ko'ra bilish, qadrlay bilish tug'ma fazilat emas, balki tartibli va tizimli mehnat natijasida shakllanadigan mahoratdir. Badiiy didning shakllanishi bolaning tug'ilishidanoq boshlanadi, agar u joylashgan muhit madaniy jihatdan boy bo'lsa va bolada turli xil ijodkorlik mavjud bo'lsa, befarq va osonlik bilan boshlanadi.

References

1. Makhmudova, D. I., Isabayeva, D. K., & Holikova, M. K. AESTHETIC EDUCATION OF TALENTED STUDENTS IN THE SPIRIT OF NATIONAL PRIDE.

2. Makhmudova Dilorom Inoyatovna. (2022). IMPORTANCE OF TEACHING GIFTED STUDENTS IN INCLUSION CLASSROOM. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*, 9(12), 237–240. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/R2VGH>

3. Inoyatovna, M. D. . (2022). THE MAIN PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF EDUCATION AND DEVELOPMENT OF GIFTED STUDENTS. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(12), 64–67. Retrieved from <https://sciencebox.uz/index.php/jis/article/view/5046>

4. Akramov, A. (2021). Psychological mechanisms and determinants of maintaining human health. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 8(8).

5. Akramov, A. (2021). ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНОЙ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ЗАЩИТЕ С НАСЕЛЕНИЕМ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 8(8).

6. Akramov, A. (2021). SHARQ ALLOMALARINING MILLIY SPORT O'YINLARI TO'G'RISIDAGI ILMIY FIKR VA QARASHLARI. *EDAGOGIK AHORAT*, 250.

7. Shavkatovich, A. A. (2020, December). MORAL EDUCATION IN THE MIND OF THE YOUNG GENERATION PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF FORMATION.

8. Ulug'bek, S. . (2022). MAHMUXO'JA BEHBUDIYNING PUBLISTISTIK HAYOT YO'LI. *IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(12), 76–79. Retrieved from <https://sciencebox.uz/index.php/jis/article/view/5049>

9. Sobirov Ulug'bek G'ofurovich. (2022). PROBLEMS OF EDUCATIONAL POLICY IN BUKHARA IN THE LATE XIX-EARLY XX CENTURY AND THEIR SOLUTIONS. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*, 9(12), 251–254. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/8NTQW>

10. Ro‘zimurodovna, M. G. (2022). METHODS FOR ANALYZING THE TEXT OF A WORK OF ART IN ELEMENTARY GRADES. IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(12), 60-63.

11. Bakhodirovna, A. D., & Ruzimurodovna, M. G. Forming Writing Skills in Left-Handed Student stages and Methods of Analyzing the texts of a book in Primary School

12. Lochinovna, A. M. . (2022). O‘QUVCHILARDA O‘ZBEK MUSIQA FOLKLOR HAQIDAGI TASAVVURLARNI SHAKLLANTIRISHNING VOSITA VA USULLARI. IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(12), 51–54. Retrieved from <http://sciencebox.uz/index.php/jis/article/view/5042>

13. Bobirovich, N. M. . (2022). ILK O‘SPIRINLIK DAVRIDA SHAXS SHAKLLANISHINING PSIXOFIZIOLOGIK ASOSLARI VA SHAXSLARARO MUNOSABATLAR. IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(12), 68–71. Retrieved from <http://sciencebox.uz/index.php/jis/article/view/5047>

14. Muhrodbek Bobirovich Nabiyev (2021). ILK O‘SPIRINLIK DAVRIDA SHAXSLARARO MUNOSABATLAR SHAKLLANISHINING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Scientific progress, 2 (6), 1146-1149.

15. Madina, X. (2023). RANGLARNING INSON RUHIYATIGA TA’SIRI VA ESTETIK TARBIYANI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI. TA’LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(1), 296-299.

16. Madinabonu, S. (2021). BOSHLANG’ICH SINFLAR O‘QUVCHILARINI ADABIY ERTAKLAR YORDAMIDA INSONIY FAZILATLAR RUHIDA TARBIYALASH. In Научно-практическая конференция.

17. Shokirova, M. (2022). BOSHLANG’ICH SINFLARDA ONA TILINI O‘QITISHDA SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALARDAN FOYDALANISH. Boshlang’ich ta’limda innovatsiyalar, (2).

18. Jahonova Nargiza Yunusovna. (2023). ABOUT GROUPS OF ANALOGUE DOCTORAL MEANINGS APPLIED BY ALISHER NAVAI. International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology, 9(12), 258–261.